

aangezicht, heesche stem, ingezonken oogen, bijna niet te voelen, regelmatige, frequente pols. De ontlasting ontliet haar vrijwel voortdurend, waterig slijmerig. Eenige uren later, omstreeks te middernacht, trad de dood in. Intraveneus cardiotonica, campher onderhuids, warme wijn, hadden niet den minsten invloed. Bij onderzoek en navraag blijkt deze acute diarrhee of infectieziekte reeds sinds Juli—Augustus te heerschen in Belgisch Vlaanderen, en sinds September heeft zij haar intrede gedaan in Zeeuwsch Vlaanderen.

De bekendmaking van KREMER, in wiens praktijk blijkbaar de bacillaire dysenterie is vastgesteld, is zeer te prijzen, wijl ongetwijfeld wegens den ernst van de door hem vastgestelde ziekte, de aandacht der collegae zal gebonden worden aan gevallen van diarrhee in hun praktijk. Het zij mij echter geoorloofd naar aanleiding van KREMER's mededeeling een opmerking te maken betreffende de behandeling der bacillaire dysenterie. Ik stel voorop, dat het volstrekt geen critiek bedoelt op KREMER's handelen; ik meen uitsluitend en alleen dienstbaar te zijn in een oogenblik, dat ook ongevraagde diensten goede diensten kunnen zijn; blijkt het overbodig, des te beter. Ter zake. Aangezien de bacillaire dysenterie een toxaemie veroorzaakt, evenals diphtherie in tegenstelling van typhoïd met haar duidelijk beeld van bacteriaemie, komt het mij voor, dat het polyvalent antitoxisch serum tegen dysenterie mogelijk met vrucht therapeutisch en prophylactisch kan worden aangewend tegen de acute dysenterie. Even goed als dit serum hier te lande ons ten dienste staat, twijfel ik er niet aan, of ook tegen chronische bacillaire dysenterie zal gebruik gemaakt kunnen worden van een polyvalent vaccin. Bij onze voortvarende oostelijke bureu wordt reeds langen tijd gebruik gemaakt van een vaccin bestaande uit: 7 stammen SHIGA—KRUSE, 1 stam FLEXNER en 1 stam y-bacil. Het is niet te hopen, maar mocht deze epidemie werkelijk op bacillaire dysenterie berusten, de gelegenheid zou er zijn om de waarde dezer serotherapie, respectievelijk vaccino-therapie, te leeren kennen.

Hontenisse, 8 November 1921.

C. J. CAMMAERT.

ONGEWONE HOUDING VAN HET KIND.

Naar aanleiding van SCHEERS' kritiek op mijn mededeeling in het nummer van 5 November 1921 zou ik het volgende willen antwoorden: Ik ben van oordeel, dat in de verloskunde nog altijd *voorzichtigheid* en *geduld* een paar eerste vereischten behooren te zijn; wat het laatste betreft, natuurlijk tot op zekere hoogte. Men heeft dus het recht en doet ook goed, zoolang niet de overtuiging verkregen is van volstrekte onmogelijkheid van spontane baring, althans *eenigen* tijd af te wachten en het verdere verloop gade te slaan. Ten onrechte heeft SCHEERS uit mijn beschrijving den indruk gekregen, dat reeds bij den aanvang van mijn aanwezigheid gevaar dreigde te ontstaan voor het kind; mogelijk uit de mededeeling van afloopend bruin vruchtwater. Ik heb dit allerminst als verschijnsel van asphyxie opgevat, de ligging van het kind, waarvan toch in ieder geval ook een been was ingedaald, noopte hiertoe ook niet; ook waren de harttonen regelmatig en van normale frequentie; zoodat ik, daar bovendien slechts matige weeën bestonden, mij geen oogenblik bezwaard heb gevoeld in het bijzijn der kraamvrouw eenigen tijd af te wachten. Toen bij het daaropvolgend onderzoek de ligging niet veranderd was, maar de deelen wat verder ingedaald waren, was natuurlijk ingrijpen aangewezen.

Deventer, 14 November 1921.

L. LEIGNES BAKHOVEN.